دۆخى ئيستاى تەكنۆلۈژياى زمان بۆ كوردى چ كراوه و چ بكرىخ؟

سينا ئەحمەدى

https://sinaahmadi.github.io

ناوەرۆك

🕕 تەكنۆلۆژياى زمان

ومانی کوردی

ه تەكنۆلۆژياي زمان بۆ كوردي

تەكنۆلۆژياي زمان

تەكنۆلۆژياى زمان: تێگەيشتنى «كۆمپيوتەرى » ى زمان

- زمانهوانیی کۆمپیوتهری (computational linguistics CL): لیّکدانهوهی زمانهکان به یارمه تیی تهکنیکه کۆمپیوتهریپهکان.
  - ⇒ بۆچۈۈنى زانستىي زمانەوانەكان بۆ تێگەيشتن لە زمان.

تەكنۆلۆژياى زمان: تێگەيشتنى «كۆمپيوتەرى » ى زمان

- زمانهوانیی کۆمپیوتهری (computational linguistics CL): لێکدانهوهی زمانهکان به یارمهتیی تهکنیکه کۆمپیوتهرییهکان.
  - ⇒ بۆچۈونى زانستى زمانەوانەكان بۆ تۆگەيشتن لە زمان.
- پرۆسەس كردنى زمانى سروشتنى (natural language processing NLP): سازكردنى ئاميّر، ئەلگۆرىتم و سەرچاو،كان بۆ چارەسەركردنى پرۆسەس كردنى زمان.
  - ← بۆچۈۈنى ئەندازيارى بۆ چارەسەركردنى كێشەكان و خوڵقاندنى تەكنۆلۆژيا.

تەكنۆلۈرياى زمان: تىگەيشتنى «كۆمپيوتەرى » ى زمان

- زمانهوانیی کۆمپیوتهری (computational linguistics CL): لێکدانهوهی زمانهکان به یارمهتیی تهکنیکه کۆمپیوتهرییهکان.
  - ⇒ بۆچوونى زانستىيى زمانەوانەكان بۆ تېگەيشتن لە زمان.
- پرۆسەس كردنى زمانى سروشتنى (natural language processing NLP): سازكردنى ئاميّر، ئەلگۆرىتم و سەرچاوەكان بۆ چارەسەركردنى پرۆسەس كردنى زمان.
  - ⇒ بۆچوونى ئەندازيارى بۆ چارەسەركردنى كێشەكان و خوڵقاندنى تەكنۆلۆژيا.
- زمانهوانیی کۆمپیوتهری، پرۆسهس کردنی زمانی سروشتنی و تهکنۆلۆژیای زمان (language) زدود جار وهکوو یهک بهکاردهبرین.

تەكنۆلۈرياى زمان: تىكگەيشتنى «كۆمپيوتەرى » ى زمان

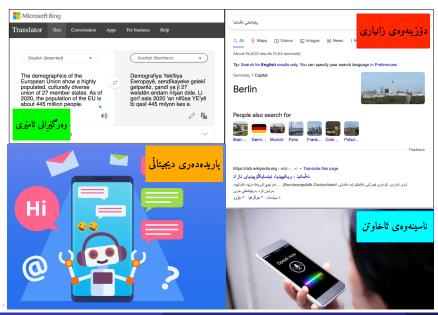
- زمانه کو مپیوته ری (computational linguistics CL): لیّکدانه و هی زمانه کان به یارمه تیی ته کنیکه کو مپیوته ریبه کان.
  - ⇒ بۆچۈۈنى زانستىي زمانەوانەكان بۆ تۆگەيشتن لە زمان.
- پرۆسەس کردنی زمانی سروشتنی (natural language processing NLP): سازکردنی ئامیر،
   ئەلگۆرىتم و سەرچاو،كان بۆ چارەسەركردنی پرۆسەس كردنی زمان.
  - ← بۆچۈۈنى ئەندازيارى بۆ چارەسەركردنى كێشەكان و خوڵقاندنى تەكنۆلۆژيا.
- زمانهوانیی کۆمپیوتهری، پرۆسهس کردنی زمانی سروشتنی و تهکنۆلۆژیای زمان (language) زور جار وهکوو یهک بهکاردهبرین.

29 / 4

تەكنۆلۈژياى زمان: هەندىك لە ئەركەكانى تەكنۆلۆژيا

تەكنۆلۆژياى زمان: پيدراو،كان بۆ زمان

دەق •

ته کنۆلۆژيا ى زمان: پيدراو ، کان بۆ زمان

- دەق
- به شیّوهیه کی نهریتی، زورتر دهقی ههواله کان به کاردیّن، وه ک له روّژنامه کان و مالّیه ره ههوالنیّرییه کان؛ زوّربه یان خاویّن، فوّرمال و ستانداردن.

ته کنۆلۆژيا ى زمان: پيدراو ، کان بۆ زمان

- دەۋ
- به شیّوهیه کی نهریتی، زورتر دهقی ههواله کان به کاردیّن، وه ک له روّژنامه کان و مالّیه ره ههوالنیّرییه کان؛ زوّربه یان خاویّن، فوّرمال و ستانداردن.
  - كاره نوييهكان ههمه چهشنترن و دهقى زور بوار، بابهت و بنزاراوهى ديكه له خو دهگرن، وهك بلاگهكان، تويته ريان زمانى ئاماژه.

ته کنولوژیای زمان: پیدرآوه کان بو زمان

- 🍳 دەق
- به شیّوهیه کی نهریتی، زورتر دهقی ههواله کان به کاردیّن، وه ک له روّژنامه کان و مالّیه ره ههوالنیّرییه کان؛ زوّربه یان خاویّن، فوّرمال و ستانداردن.
  - كاره نوييهكان ههمهچه شنترن و دهقى زور بوار، بابهت و بنزاراوهى ديكه له خو دهگرن، وهك بلاگهكان، تويتهريان زمانى ئاماژه.
    - دەنگ

تەكنۆلۆژياڭ زمان: پيدراو،كان بۆ زمان

- به شیّوهیه کی نهریتی، زورتر دهقی ههواله کان به کاردین، وه ک له روزنامه کان و مالّپه ره ههوالنیرییه کان؛ زۆربەيان خاوين، فۆرمال و ستانداردن.
  - كاره نوييهكان ههمهچهشنترن و دهقى زۆر بوار، بابهت و بنزاراوهى ديكه له خۆ دەگرن، وەك بلاگەكان، توپتەر يان زمانى ئاماۋە.

    - ئاخاوتن ئالۆزترە، نارىككەوتن زۆرترە و زمانى نافەرمىشى تىدايە.

تەكنۆلۆژياى زمان: پيدراو،كان بۆ زمان

- دەق
- به شیّوهیه کی نهریتی، زورتر ده قی هه واله کان به کاردیّن، وه ک له روّژنامه کان و مالّپه ره هه والنیّرییه کان؛ زوّربه یان خاویّن، فوّرمال و ستانداردن.
  - كاره نوييهكان ههمهچهشنترن و دهقى زور بوار، بابهت و بنزاراوهى ديكه له خو دهگرن، وهك بلاگهكان، تويتهريان زمانى ئاماژه.

• دەنگ

- ئاخاوتن ئاڵۆزترە، نارێككەوتن زۆرترە و زمانى نافەرمىشى تێدايە.
- بۆ ناسىنەوەي ئوتوماتىكى ئاخاوتن وگىپرانەوەي دەق بۆ ئاخاوتن بەكاردىن.

تەكنۆلۆژياى زمان: پيدراو،كان بۆ زمان

- دەۋ
- به شیوه یه کی نهریتی، زورتر ده قی ههواله کان به کاردین، وه ک له روزنامه کان و مالیه وه ههوالنیزییه کان؛ زوربه یان خاوین، فورمال و ستانداردن.

• دەنگ

- ئاخاوتن ئالۆزترە، نارپككەوتن زۆرترە و زمانى نافەرمىشى تىدايە.
- بۆ ناسىنەو،ى ئوتوماتىكى ئاخاوتن و گيرانەو،ى دەق بۆ ئاخاوتن بەكاردىن.
  - سهرچاوه ی زوربه ی پیدراوه کان ویبه و سهرچاوه کراوه یه (open-source).

تەكنۆلۆژياى زمان: زانيارىيەكان بۆ زمان

و زانیاری له سهر فونتیک و فونولوژی

تەكنۆلۆژياى زمان: زانيارىيەكان بۆ زمان

- و زانیاری له سهر فونتیک و فونولوژی
- و زانیاری له سهر مورفولوژیی و جیاوازیی نیوان شیوهزارهکان

تەكنۆلۆژيا ى زمان: زانيارىيەكان بۆ زمان

- و زانیاری له سهر فونتیک و فونولوژی
- زانیاری له سهر مۆرفۆلۆژیی و جیاوازیی نیوان شیوهزارهکان
  - زانیاری له سهر سینتاکس و پیکهاتهکانی رسته

تەكنۈلۈژياى زمان: زانيارييەكان بۆ زمان

- و زانیاری له سهر فونتیک و فونولوژی
- زانیاری له سهر مۆرفۆلۆژیی و جیاوازیی نیوان شیوهزارهکان
  - و زانیاری له سهر سینتاکس و پیکهاتهکانی رسته
  - زانیاری له سهر سیّمانتیک، پراگماتیک و دیسکوٚرس

تەكنۆلۆژياى زمان: زانيارىيەكان بۆ زمان

- و زانیاری له سهر فونتیک و فونولوژی
- زانیاری له سهر مۆرفۆلۆژیی و جیاوازیی نیوان شیوهزارهکان
  - و زانیاری له سهر سینتاکس و پیکهاتهکانی رسته
  - زانیاری له سهر سیمانتیک، پراگماتیک و دیسکورس
    - زانیاری له سهر دنیا
    - گەورەترىن شارى كوردى رۆژھەلات چ شارىكە؟

تەكنۆلۆژياى زمان: زمانەكان لە دنيادا

• پتر له 7000 زمان له دنيا قسهيان پيدهکرێ [1]

تەكنۆلۆژياي زمان: زمانەكان لە دنيادا

- پتر له 7000 زمان له دنیا قسهیان پیدهکرێ [1]
- · به شیکی زوری ئهم زمانانه، سهرچاوه ی زمان و زمانه وانییان بو کهمه [2]

تەكنۆلۆژياي زمان: زمانەكان لە دنيادا

- پتر له 7000 زمان له دنیا قسهیان پیدهکرێ [1]
- بهشیکی زوری ئهم زمانانه، سهرچاوهی زمان و زمانهوانییان بو کهمه [2]
- وێڕای پێشکهوتنهکان له زیرهکیی دهستکرددا، زوربهی زمانهکان پێویستییان به پسپوٚڕایهتیی زمانهوانییه.

تەكنۆلۆژياي زمان: مەترسىي لەناوچوونى زمانەكان

بەراى دەيڤىدكريستال [3] زماننىك لە مەترسىيى لەناوچوون پىنش دەكەويىت ئەگەر پەيڤەرەكانى...

• پریستیژی خویان له کومه لگای زالدا زور بکهنهوه.

تەكنۆلۆژياى زمان: مەترسىي لەناوچوونى زمانەكان

بەراى دەيقىد كريستال [3] زمانىك لە مەترسىي لەناوچوون پىش دەكەويىت ئەگەر پەيقەرەكانى...

- پریستیژی خویان له کومه لگای زالدا زور بکهنهوه.
- دەولەمەندىيان لە حاندى كۆمەلگاى زالدا زۆر بكەنەوه.

تەكنۆلۈژياي زمان: مەترسىي لەناوچوونى زمانەكان

بەراى دەيڤيد كريستال [3] زمانێک له مەترسيى لەناوچوون پێش دەكەوێت ئەگەر پەيڤەرەكانى...

- پریستیژی خویان له کومه لگای زالدا زور بکهنهوه.
- دەولەمەندىيان لە حاندى كۆمەلگاى زالدا زۆر بكەنەوه.
- هێزی دەسەڵاتی خۆیان له چاوی کۆمەڵگهی زاڵدا زۆر بکەنەوه.

تەكنۆلۈژياي زمان: مەترسىي لەناوچوونى زمانەكان

بەراى دەيقىد كريستال [3] زماننك لە مەترسىيى لەناوچوون پنش دەكەونىت ئەگەر پەيقەرەكانى...

- پریستیژی خویان له کومه لگای زالدا زور بکهنه وه.
- دەوللەمەندىيان لە حاندى كۆمەلگاى زالدا زۆر بكەنەوە.
- هێزی دەسەڵاتی خۆیان له چاوی کۆمەڵگهی زاڵدا زۆر بکەنەوه.
  - له سیستهمی فیرکاریدا بوونیکی بههیزی ههبی.

تەكنۆلۈژياي زمان: مەترسىي لەناوچوونى زمانەكان

بەراى دەيقىد كريستال [3] زمانىك لە مەترسىيى لەناوچوون پىش دەكەويىت ئەگەر پەيقەرەكانى...

- پریستیژی خویان له کومه لگای زالدا زور بکهنهوه.
- دەولەمەندىيان لە حاندى كۆمەلگاى زالدا زۆر بكەنەوه.
- هێزی دەسەڵاتی خۆیان له چاوی کۆمەڵگەی زاڵدا زۆر بکەنەوه.
  - له سیستهمی فیرکاریدا بوونیکی بههیزی ههبی.
    - بتوانن به زمانه کهیان بنووسن.

تەكنۆلۆژياى زمان: مەترسىي لەناوچوونى زمانەكان

بەراى دەيقىد كريستال [3] زمانىك لە مەترسىيى لەناوچوون پىش دەكەويىت ئەگەر پەيقەرەكانى...

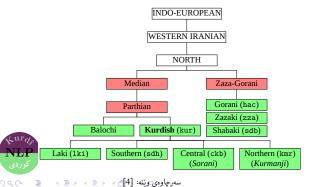
- پریستیژی خویان له کومه لگای زالدا زور بکهنهوه.
- دەولەمەندىيان لە حاندى كۆمەلگاى زالدا زۆر بكەنەوه.
- هێزی دەسەڵاتی خۆیان له چاوی کۆمەڵگەی زاڵدا زۆر بکەنەوه.
  - له سیستهمی فیرکاریدا بوونیکی بههیزی ههبی.
    - بتوانن به زمانهکهیان بنووسن.
  - له ته کنۆلۆژىي ئلكترۆنىك كەڵك وەرگرن.

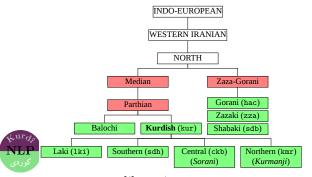
زمانی کوردی • زمانیکی هیندوئهورووپییه

سەرچاوەي و ننه: https://www.britannica.com/topic/Kurd

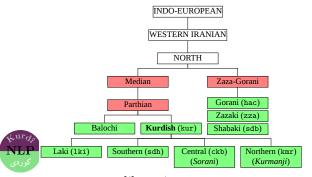
- زمانیکی هیندوئهورووپییه زورتر له 30 ملیون ئاخیوهری ههیه

سەرچاوەي و ننه: https://www.britannica.com/topic/Kurd

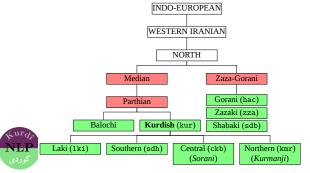
- زمانیّکی هیندوئهورووپییه زورتر له 30 ملیوّن ئاخیّوهری ههیه زوّری بنزاراوه و شیّوهزار ههیه (شیّوهزار یان زمان؟)

سەرچاوەي و ننه: https://www.britannica.com/topic/Kurd

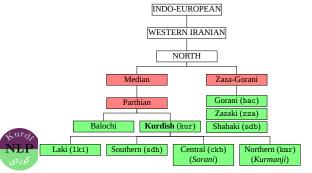
- زمانيكي هيندوئهورووپييه
- زُورتر له 30 ملیون تاخیوهری ههیه زوری بنزاراوه و شیوِهزار ههیه (شیوهزار یان زمان؟)
- چەند ئەلفوبىتى ھەيە كە تىياندا ئى غەرەبى و لاتىن باوتر بەكاردەھىنىدرىن

سه رچاو دي و ننه: https://www.britannica.com/topic/Kurd

- زمانيكي هيندوئهورووپييه
- زۆرتر لە 30 مليۇن ئاخيوەرى ھەيە
- و زوری بنزاراوه و شیوهزار ههیه (شیوهزار یان زمان؟)
- چُهند ئەلفوبىتى ھەيە كە تىياندا ئې غەرەبى و لاتىن باوتر بەكاردەھىنىدرىن
  - ت درید دریزخایه نتری له گیرانه و می زاره کیدا هه بووه همتا نووسین

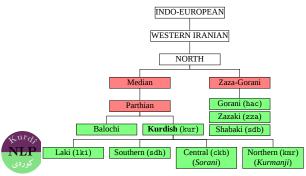

سەرچاوەي وينه: https://www.britannica.com/topic/Kurd

زماني كوردي

- زمانيكي هيندوئهورووپييه
- زۆرتر لە 30 مليۇن ئاخيوەرى ھەيە
- زۆرى بنزاراوه و شێوِهزار ههيه (شێوهزار يان زِمان؟)
- 🕨 چەند ئەلفوبىيى ھەيە كە تىياندا ئى عەرەبى و لاتىن باوتر بەكاردەھىنىدرىن
  - میژوویهکی دریژخایهنتری له گیرآنهوهی زارهکیدا ههبووه ههتا نووسین
    - زمانیکه که سهرچاوهی بۆ کهمن.

سەرچاوەي وينه: https://www.britannica.com/topic/Kurd

زمانی کوردی: ههندیک له کیشهکان

په کلانهبوونهوه ی دوخی زمانی فهرمی و رینووسی ستاندارد

زمانی کوردی: ههندیک له کیشه کان

- یهکلانهبوونهوهی دوخی زمانی فهرمی و رینووسی ستاندارد
- به کار(نه)هینانی چهند ئهلفوبی، رینووس و شیوهی نووسین

زمانی کوردی: ههندیک له کیشهکان

- اَ نيمرووژ په لاونئ مهرهکه گرتقتن خه لکيژ بن هوول ئهژ لي ليو
- فه نسه فه و هرجه سوّقرات، چاودیّر زانستهیل سرووشتی بوّیه و کاریّگهو کردار، باوهر، دین و ئاین خهٰک نیّاشتیّیه
- وهزارهتا نموقافی وکاروبارین نایینی ل همریما کوردستانی ل دور بیّهنقهدانهکا فمرمی ب هملکهفتهکا نایینی روّهنکرنهان دمرکر
  - له راستیدا ئهم کار مکتیرانه سهر به کومه لْگای سوننهتیی کوردستان و جیله کانی رابردوون
- Ji ber barîna berfê li bajarê Wan û navçeya Tetwan a Bedlîsê dîmenên ciwan derketin holê.
- Bergirî lem bwareda her le yekemîn rojekanî damezrandinî komarî Turkyawe hate qořê.

- یهکلانهبوونهوهی دؤخی زمانی فهرمی و رینووسی ستاندارد
- به کار(نه)هینانی چهند ئهلفوبی، رینووس و شیوه ی نووسین
  - « زیاتر وبةختةوةر بزیت کاکة گولةکةم »

زمانی کوردی: ههندیک له کیشه کان

- ا کنیمرووژ په لاونئ مهرهکه گرتقتنی خه لکیژ بنی هوول ئهژ کورونا دهوران گرتق
- ا غاملسهه وهرجه سوّقرات، چاوديّر زانستهيل سرووشتي بوّيه و کاريّکهو کردار، باوچ، دين و ناين خهٰک نياشتيه
- وهزارهتا ئەوقافى وكاروباريّن ئايينى ل ھەريّما كوردستانىّ ل دۆر بيّهنڤەدانەكا فەرمى ب ھەلكەفتەكا ئايينى رۆھنكرنەك دەركر
  - له راستیدا ئهم کارهکتیرانه سهر به کومه لْگای سوننهتیی کوردستان و جیلهکانی را ابردوون
- Ji ber barîna berfê li bajarê Wan û navçeya Tetwan a Bedlîsê dîmenên ciwan derketin holê.
- Bergirî lem bwareda her le yekemîn rojekanî damezrandinî komarî Turkyawe hate qořê.

- یهکلانهبوونهوهی دؤخی زمانی فهرمی و رینووسی ستاندارد
- به کار(نه) هینانی چهند ئه لفوبی، رینووس و شیوه ی نووسین
  - « زیاتر وبةختةوةر بزیت کاکة گولةکةم »
- « وولات » يان « ولات »؟ « درك » يان « درك »؟

زمانی کوردی: ههندیک له کیشهکان

- ل ئىمرووژ پەلاونىن مەرەكە گرتۋتىن خەلكىژ بىن ھوول ئەژ كورونا دەوران گرتۋ
- فهٔ اسهٔه وهرجه سؤقرات، چاودیّر زانستهیل سرووشتی بقیه و کاریّگهو کردار، باوهر، دین و ناین خهاک نیّاشتیّیه
- وهزارهتا ئەوقافى وكاروباريّن ئايينى ل ھەريّما كوردستانىّ ل دۇر بيّهنڤەدانەكا فەرمى ب ھەلكەفتەكا ئايينى رۆھنكرنەك دەركر
  - له راستیدا ئهم کارهکتیرانه سهر به کومه لْگای سوننهتیی کوردستان و جیلهکانی را بردوون
- Ji ber barîna berfê li bajarê Wan û navçeya Tetwan a Bedlîsê dîmenên ciwan derketin holê.
- Bergirî lem bwareda her le yekemîn rojekanî damezrandinî komarî Turkyawe hate gořê.

- یه کلانه بوونه وه ی دوخی زمانی فه رمی و رینووسی ستاندارد
- به کار(نه)هینانی چهند ئهلفوبی، رینووس و شیوه ی نووسین
  - « زیاتر وبةختةوةر بزیت کاکة گولةکةم »
- « وولات » یان « ولات »؟ « درك » یان « درک »؟
  - ${d}i$ sala 202 ${0}$ 'an | 2020-an | 2020an de ${d}$

زمانی کوردی: ههندیک له کیشه کان

- ل ئىمرووژ پەلاونىق مەرەكە گرتقتىق خەلكىژ بىق ھوول ئەژ كورونا دەوران گرتق يا
- هٔ فهٔسهٔه وهرجه سوّقرات، چاودیّر زانستهیل سرووشتی بوّیه و کاریّگهو کردار، باوهر، دین و ناین خهلّک نیّاشتیّیه
- وهزارهتا ئەوقافىق وكاروبارين ئايينى ل ھەريما كوردستانى ل دۆر بيهنقەدانەكا فەرمى ب ھەلكەقتەكا ئايينى رۆھنكرنەل دەركر
  - له راستیدا ئەم كارەكتیرانه سەر به كۆمەڵگاى سوننەتیى كوردستان و جیلەكانى رابردوون
- Ji ber barîna berfê li bajarê Wan û navçeya Tetwan a Bedlîsê dîmenên ciwan derketin holê.
- Bergirî lem bwareda her le yekemîn rojekanî damezrandinî komarî Turkyawe hate qořê.

- یهکلانهبوونهوهی دوخی زمانی فهرمی و رینووسی ستاندارد
- به کار(نه) هینانی چهند ئه لفوبی، رینووس و شیوه ی نووسین
  - « زیاتر وبةختةوةر بزیت کاکة گولةکةم »
- « وولات » یان « ولات »؟ « درك » یان « درک »؟
  - ${d}i$ sala 202 ${d}$ 'an | 2020-an | 2020an de ${d}$
    - $h\hat{e}v\mathbf{i}\mathbf{y}a \mid h\hat{e}v\mathbf{\hat{i}y}a \mid h\hat{e}v\hat{\imath} ya$

زمانی کوردی: ههندیک له کیشه کان

- ل ئىمرووژ پەلاونىن مەرەكە گرتۇتىن خەلكىژ بىن ھوول ئەژ مۇرونا دەران گرتۇ يام
- فه نسهه و هرجه سوّقرات، چاودیّر زانستهیل سرووشتی بوّیه و کاریّگهو کردار، باوهر، دین و ناین خهاک نیّاشتیه
- وهزارهتا ئەوقافى وكاروباريّن ئايينى ل ھەريّما كوردستانىّ ل دۆر بيّهنڤەدانەكا فەرمى ب ھەلكەفتەكا ئايينى رۆھنكرنەك دەركر
  - له راستیدا ئهم کار مکتیرانه سهر به کوّمه لْگای سوننهتیی کوردستان و جیلهکانی را ابردوون
- Ji ber barîna berfê li bajarê Wan û navçeya Tetwan a Bedlîsê dîmenên ciwan derketin holê.
- Bergirî lem bwareda her le yekemîn rojekanî damezrandinî komarî Turkyawe hate qořê.

- یهکلانهبوونهوهی دوخی زمانی فهرمی و رینووسی ستاندارد
- به کار(نه) هینانی چهند ئهلفوبی، رینووس و شیوه ی نووسین
  - « زياتر وبةختةوةر بزيت كاكة گولةكةم »
- « وولات » یان « ولات »؟ « درك » یان « درک »؟
  - di sala 2020'an | 2020-an | 2020an de
    - $h\hat{e}v\mathbf{i}\mathbf{y}a \mid h\hat{e}v\mathbf{\hat{i}y}a \mid h\hat{e}v\hat{\imath} ya$
- $\bullet$ 1774 $\bullet$ 1774 $\bullet$ 1774 $\bullet$ 10123456789 $\bullet$

زمانی کوردی: ههندیک له کیشهکان

ا منیمرووژ په لاوننی مهر مکه گرتوتنی خه لکیژ بنی هوول ئهژ کورونا دهوران گرتق

فه نسخه ومرجه سوّقرات، چاودیّر زانستهیل سرووشتی بقیه و کاریّگهو کردار، باومر، دین و ئاین خهٔک نیّاشتیّیه

وهزارهتا ئەوقافى وكاروباريّن ئايينى ل ھەريّما كوردستانىّ ل دۇر بيّهنڤەدانەكا فەرمى ب ھەلكەفتەكا ئايينى رۆھنكرنەك دەركر

له راستیدا ئهم کارهکتیّرانه سهر به کوّمهلّگای سوننهتیی کوردستان و جیلهکانی رابردوون

Ji ber barîna berfê li bajarê Wan û navçeya Tetwan a Bedlîsê dîmenên ciwan derketin holê.

Bergirî lem bwareda her le yekemîn rojekanî damezrandinî komarî Turkyawe hate qořê.

په یکلانهبوونهوه ی دوخی زمانی فهرمی و رینووسی ستاندارد

به کار(نه)هینانی چهند ئهلفوبی، رینووس و شیوه ی نووسین

• « زیاتر وبةختةوةر بزیت کاکة گولةکةم »

• « وولات » یان « ولات »؟ « درك » یان « درک »؟

di sala 2020'an | 2020-an | 2020an de

 $h\hat{e}v\mathbf{i}\mathbf{y}a \mid h\hat{e}v\mathbf{\hat{i}y}a \mid h\hat{e}v\hat{\imath} \mathbf{y}a \mid$

گەرچى دەگوترى ئەلفوبىيەكانى كوردى فۆنىمىكن،
 واتە ھەر دەنگەو پىتىكى ھەيە، ھەمىشە وا نىيە!

زمانی کوردی: ههندیک له کیشه کان

- ا ئىمرووژ پەلاونىن مەرەكە گرتۋتىنى خەلكىژ بىن ھوول ئەژ كورونا دەوران گرتۋ لىم
- فه نسهه و هرجه سوّقرات، چاودیّر زانستهیل سرووشتی بوّیه و کاریّگهو کردار، باوهر، دین و ناین خهاک نیّاشتیه
- وهزارها ئەوقافى وكاروبارين ئايينى ل ھەرنىا كوردستانى ل دۇر بيهنقەدانەكا فەرمى ب ھەلكەقتەكا ئايينى رۇھنكرنەك دەركر
  - له راستیدا ئهم کارهکتیرانه سهر به کومه ُلگای سوننه تیی کوردستان و جیلهکانی رابردوون
- Ji ber barîna berfê li bajarê Wan û navçeya Tetwan a Bedlîsê dîmenên ciwan derketin holê.
- Bergirî lem bwareda her le yekemîn rojekanî damezrandinî komarî Turkyawe hate gořê.

- یهکلانهبوونهوهی دؤخی زمانی فهرمی و رینووسی ستاندارد
- به کار(نه)هینانی چهند ئهلفوبی، رینووس و شیوه ی نووسین
  - « زیاتر وبةختةوةر بزیت کاکة گولةکةم »
- « ووڵات » يان « وڵات »؟ « درك » يان « درك »؟
  - di sala 2020'an | 2020-an | 2020an de
    - $h\hat{e}v\mathbf{i}\mathbf{y}a \mid h\hat{e}v\hat{\mathbf{i}}\mathbf{y}a \mid h\hat{e}v\hat{\imath} ya$ •
- - گەرچى دەگوترى ئەلفوبىيەكانى كوردى فۆنىنمىكن،
     واتە ھەر دەنگەو پىتىنكى ھەيە، ھەمىشە وا نىيە!
  - پیته دوولاکان: « ی » بۆ « y/î » و « و بۆ w/u »

زمانی کوردی: ههندیک له کیشهکان

- ا ئىمرووژ پەلاونىن مەرەكە گرىتۇتىن خەلكىژ بىن ھوول ئەڑ كورونا دھران گرىتۇ كىرونا دھران گرىتۇ
- فه نسهفه وهرجه سوقرات، چاودیّر زانستهیل سرووشتی بوّیه و کاریّگهو کردار، باودر، دین و ئاین خهلک نیّاشتیّیه
- وهزارهتا ئەوقافى وكاروبارىن ئايينى ل ھەرئىما كوردستانى ل دۇر بىنىنقەدانەكا فەرمى ب ھەلكەقتەكا ئايينى رۇھنكرنەك دەركر
  - له راستیدا ئەم كارەكتىرانە سەر بە كۆمەلگاى سوننەتىى كوردستان و جيلەكانى رابردوون
- Ji ber barîna berfê li bajarê Wan û navçeya Tetwan a Bedlîsê dîmenên ciwan derketin holê.
- Bergirî lem bwareda her le yekemîn rojekanî damezrandinî komarî Turkyawe hate gořê.

• یهکلانهبوونهوهی دوخی زمانی فهرمی و رینووسی ستاندارد

- به کار(نه) هینانی چهند ئه لفوبی، رینووس و شیوه ی نووسین
  - « زیاتر وبةختةوةر بزیت کاکة گولةکةم »
- « ووڵات » يان « وڵات »؟ « درك » يان « درك »؟
  - di sala 2020'an | 2020-an | 2020an de
    - $h\hat{e}v\mathbf{i}\mathbf{y}a \mid h\hat{e}v\mathbf{\hat{i}y}a \mid h\hat{e}v\hat{\imath} \mathbf{y}a$
- ・トアザをラマスタ | 。トアアドロタマスタ | 0123456789
  - گەرچى دەگوترى ئەلفوبىيەكانى كوردى فۆنىمىكن،
     واتە ھەر دەنگەو پىتىكى ھەيە، ھەمىشە وا نىيە!
  - پيته دوولاکان: « ی » بۆ « y/î » و « و بۆ w/u »
    - جياوازييه كان له ههنديك له ئه لفويييه كان وهك « 1 »، « 11 » يان « 1 » بو [٤]

زمانی کوردی: ههندیک له کیشهکان

- ئىمرووژ پەلاونىن مەرەكە گرتۋتى خەلكىژ بىن ھوول ئەر كورونا دەوران گرتۋ
- فه لسهفه وهرجه سوقرات، چاودیّر زانستهیل سرووشتی بقیه و کارینگهو کردار، باوهر، دین و ئاین خهلک نیّاشتیّیه
- و ودزارهتا ئەوقاڧىق وكاروبارين ئايينى لى ھەريما كوردستانىن الى دۆر بينهنقەدائەكا ڧەرمى ب ھەلكەڧتەكا ئايينى رۆھنكرنەل دەركى
  - له راستیدا ئهم کار هکتیرانه سهر به کوّمه لْگای سوننه تیی کوردستان و جیله کانی رابردوون
- Ji ber barîna berfê li bajarê Wan û navçeya Tetwan a Bedlîsê dîmenên ciwan derketin holê.
- Bergirî lem bwareda her le yekemîn rojekanî damezrandinî komarî Turkyawe hate gorê.

- یهکلانهبوونهوهی دؤخی زمانی فهرمی و رینووسی ستاندارد
- به کار(نه) هینانی چهند ئه لفوبی، رینووس و شیوه ی نووسین
  - « زیاتر وبةختةوةر بزیت کاکة گولةکةم »
- « وولات » یان « ولات »؟ « درك » یان « درک »؟
  - di sala 2020'an | 2020-an | 2020an de
    - $h\hat{e}v\mathbf{i}ya \mid h\hat{e}v\mathbf{\hat{i}}ya \mid h\hat{e}v\hat{\imath}ya$
- $\bullet$ 1786 $\circ$ 1786 $\circ$
  - گەرچى دەگوترى ئەلفوبىيەكانى كوردى فۆنىمىكن،
     واتە ھەر دەنگەو پىتىكى ھەيە، ھەمىشە وا نىيە!
  - پیته دوولاکان: « ی » بۆ « y/î » و « و بۆ w/u »
    - جیاوازییهکان له ههندیّک له ئهلفوبیّیهکان وهک « 1 »، « 11 » یان « 11 » بو [11
    - پیته ونهکان وهک بزرؤکه (i) له ئەلفوبنی عەرهبی وهک « بزر » (bizr/bizir)

تەكنۆلۆژياي زمان بۆ كوردى

تەكنۆلۈژياي زمان بۆكۈردى: پرسيار

سهردانی ئیره بکه و ولامی پرسیارهکان دهوه: https://kahoot.it

• توێژینهوهی تاک و تهراک

⇒ كەمتر لە 80 وتارى زانستى بلاوكراوەتەوە (رينك 72 ھەتا حوزەيرانى 2022) [5]

• توێژینهوهی تاک و تهراک

⇒ كەمتر لە 80 وتارى زانستى بلاوكراوەتەوە (رينك 72 ھەتا حوزەيرانى 2022) [5]

- توێژینهوه ی تاک و تهراک
   ⇒ کهمتر له 80 وتاری زانستی بڵاوکراوه تهوه (ڕێک 72 ههتا حوزهیرانی 2022) [5]
  - یهکهم کارهکان لهم بوارهدا دهگهرینهوه بو سالی 2009
     بینجگه له بهرههمینکی دوکتور شیرکو بابان له سالی 1995دا [6]!

- توێژینهوه ی تاک و تهراک
   ⇒ کهمتر له 80 وتاری زانستی بڵاوکراوه تهوه (ڕێک 72 ههتا حوزهیرانی 2022) [5]
  - یهکهم کارهکان لهم بوارهدا دهگهرینهوه بو سالی 2009
     بینجگه له بهرههمینکی دوکتور شیرکو بابان له سالی 1995دا [6]!

- توێژینهوه ی تاک و تهراک
   ⇒ کهمتر له 80 وتاری زانستی بڵاوکراوه تهوه (ڕێک 72 ههتا حوزهیرانی 2022) [5]
  - يەكەم كارەكان لەم بوارەدا دەگەرىننەوە بۇ سالىي 2009 بىنجگە لە بەرھەمىنكى دوكتۇر شىركۇ بابان لە سالىي 1995دا [6]!
    - رێژهيهکي کهميان سهرچاوهکانيان کراوهيه.

- توێژینهوه ی تاک و تهراک
   ⇒ کهمتر له 80 وتاری زانستی بڵاوکراوه ته وه (ڕێک 72 هه تا حوزه یرانی 2022) [5]
  - یهکهم کارهکان لهم بوارهدا دهگهرینهوه بو سالی 2009 بیجگه له بهرههمینکی دوکتور شیرکو بابان له سالی 1995دا [6]!
    - رێژهيهکي کهميان سهرچاوهکانيان کراوهيه.
    - ههموو بنزاراوهکان به یهک شیّوه تیشکیان له سهر نهخراوه.

- توێژينهوهي تاک و تهراک [5] کهمتر له 80 وتاری زانستی بلاوکراوهتهوه (ریّک 72 ههتا حوزهیرانی [5]
  - يەكەم كارەكان لەم بوارەدا دەگەرىننەوە بۆ سالى 2009 بيّجگه له بهرههميّکي دوكتور شيركو بابان له سالّي 1995دا [6]!
    - رێژهيهکی کهميان سهرچاوهکانيان کراوهيه.
    - ههموو بنزاراوهکان به یهک شیّوه تیشکیان له سهر نهخراوه.
    - له دواوهین بهلام بهرهبهره ئاگاداریی گشتی زۆرتر بووهتهوه.

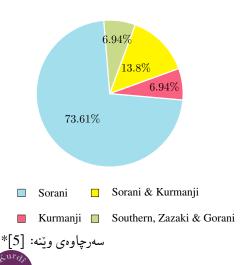

ناشارهزاییی کوردیئاخیوان له ناسینی زمانهکهیان
 ⇒ بهکارنههینانی له سهر تۆڕه کۆمهڵایهتییهکان
 ⇒ پیدراوهی کهم

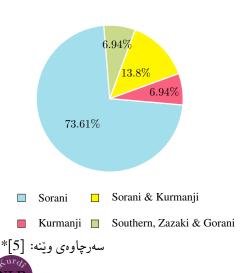

- ناشارهزاییی کوردیئاخیوان له ناسینی زمانهکهیان ⇒ بهکارنههینانی له سهر توّره کوّمهڵایهتیهکان ⇒ **پیدراوهی کهم**
  - كێشهكانى ئەلفوبێ و ڕێڹووس

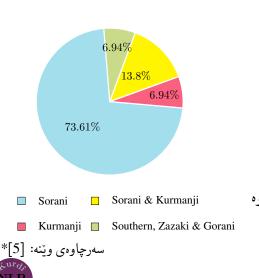

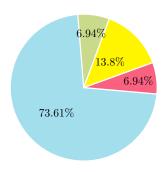
- ناشارهزاییی کوردیئاخیّوان له ناسینی زمانهکهیان ⇒ بهکارنههیّنانی له سهر توّرِه کوّمهڵایهتییهکان ⇒ **پیّدراوهی کهم**
  - كێشهكانى ئەلفوبێ و ڕێنووس
  - دەولەمەندىي كوردى و بنزاراوەكانى «گولەكانت زۆر جوانن » / «گولەكانت فرە زەرىفن » / «گورەكانت زۆر جوانن» .

- ناشارهزاییی کوردیئاخیّوان له ناسینی زمانهکهیان ⇒ بهکارنههیّنانی له سهر توّرِه کوّمهڵایهتییهکان ⇒ **پیّدراوهی کهم**
  - كێشهكانى ئەلفوبێ و ڕێڹووس
  - دەولەمەندىي كوردى و بنزاراو،كانى «گولەكانت زۆر جوانن » / «گولەكانت فرە زەريفن » / «گورەكانت زۆر جوانن» .
- کهم/نهبوونی پیدراوه بو سهرجهم زاراوهکان بهیهک شیوه

- ناشارهزاییی کوردیئاخیّوان له ناسینی زمانهکهیان ⇒ بهکارنههیّنانی له سهر توّره کوّمهڵایهتییهکان ⇒ **پیّدراوهی کهم**
  - كێشهكانى ئەلفوبێ و ڕێڹۅوس
  - دەولەمەندىى كوردى و بنزاراوەكانى «گولەكانت زۆر جوانن » / «گولەكانت فرە زەريفن » / «گورەكانت زۆر جوانن» .
- کهم/نهبوونی پیدراوه بو سهرجهم زاراوهکان بهیهک شیوه
  - دەولەمەندىي مۆرفۆلۆژىي كوردى

- ⇒ پێدراوه ی که م نانی ئه لفوین و رینووس
  - کێشهکانی ئەلفوبێ و ڕێڹۅۅس
  - دەولەمەندىي كوردى و بنزاراوەكانى «گولەكانت زۆر جوانن » / «گولەكانت فرە زەريفن » / «گورەكانت زۆر جوانن» .
  - کهم/نهبوونی پێدراوه بۆ سهرجهم زاراوهکان بهیهک شێوه

ناشارهزاییی کوردیئاخیوان له ناسینی زمانهکهیان

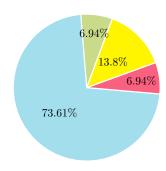
⇒ بەكارنەھێنانى لە سەر تۆرە كۆمەڵايەتىيەكان

- دەوللەمەندىي مۆرفۆلۆژىي كوردى
- clin = clin
- Kurmanji Southern, Zazaki & Gorani

Sorani

Sorani & Kurmanji

- Sorani & Kurmanji
- Kurmanji Southern, Zazaki & Gorani

  - - - c = c c c c = c c c = c c
        - تێشیاندایه ← تێ-ش=یان=دا-یه

- ناشارهزاییی کوردیئاخیوان له ناسینی زمانهکهیان ⇒ بەكارنەھێنانى لە سەر تۆرە كۆمەڵايەتىيەكان ⇒ پێدراوهي کهم
  - كێشهكانى ئەلفوبێ و ڕێڹۅوس
  - دەولەمەندىي كوردى و بنزاراوەكانى « گولهکانت زور جوانن » / « گولهکانت فره زهریفن » / « گورهکانت زور جوانن» .
- کهم/نهبوونی پیدراوه بو سهرجهم زاراوهکان بهیهک شیوه
  - دەولەمەندىي مۆرفۆلۆژىي كوردى

Sorani

سەرچاوەي وينە: [5]*

이익() 불 (불) (불) (례) (□)

ته كنۆلۆژياي زمان بۆ كوردى: بابه ته باسكراو ،كان

• كۆكردنەوەى سەرچاوەى زمان وەك كۆرىسەكان (corpus)

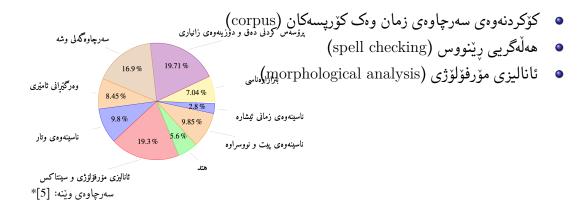
تەكنۆلۆژياى زمان بۆ كوردى: بابەتە باسكراو،كان

- كۆكردنەوەى سەرچاوەى زمان وەك كۆرىسەكان (corpus)
  - (spell checking) ههڵهگريي ړێڹۅوس

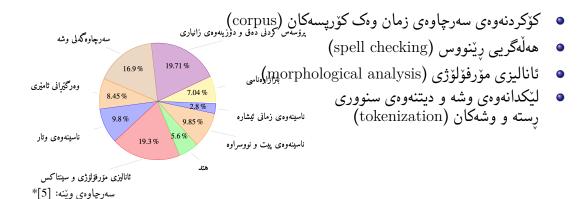
29 / 17

ته كَنْوُلُوْرْيَاي زمان بُوْ كُوردى: بابهته باسكراو ،كان

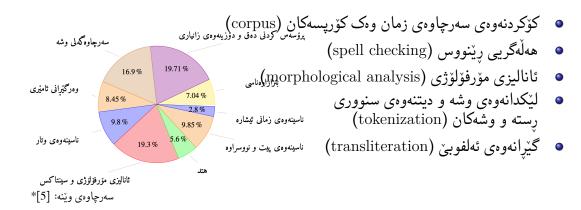

ته کنولوژیای زمان بو کوردی: بابهته باسکراو ،کان

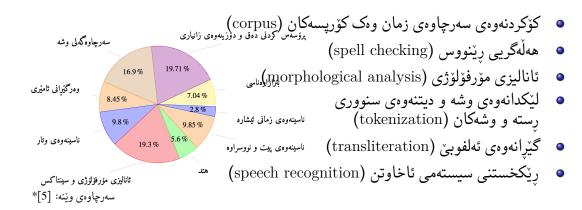
تەكنۆلۆژياى زمان بۆ كوردى: بابەتە باسكراو،كان

https://sinaahmadi.github.io

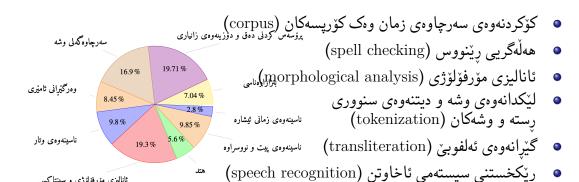
ته كنۆلۆژياى زمان بۆكوردى: بابەتە باسكراو،كان

تەكنۆلۈۋياى زمان بۆكوردى: بابەتە باسكراو،كان

وهرگیرانی ئامیری (machine translation)

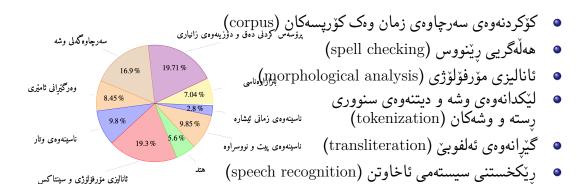

https://sinaahmadi.github.io

ئانالىزى مۆرفۆلۈژى و سىنتاكس سەرچاوەي وينە: [5]*

تەكنۆلۈژياي زمان بۆكوردى: بابەتە باسكراو،كان

وهرگیرانی ئامیری (machine translation)

سەرچاوەي وينه: [5]*

تەكنۆلۈژياى زمان بۇ كوردى: « ئاسنى سارد كوتان »

کراوهییی سهرچاوه (open-source)

نەرمەكالا يان بەرھەمى سەرچاوەكراوە بە شيوەيەكى كراوە بۆ ھەمووان بەردەستە.

تەكنۆلۆژياى زمان بۆكوردى: « ئاسنى سارد كوتان »

کراوهییی سهرچاوه (open-source)

نەرمەكالا يان بەرھەمى سەرچاوەكراوە بە شيۆەيەكى كراوە بۆ ھەمووان بەردەستە.

هەندىزىك لە پرۆۋەكان لە سەر باسىزىك كە پىشتر
 باسى كراوە ورد دەبنەوە بە بىلى چارەسەرى پراكتىكى
 ستىم دىتنەوە (stemming) لانى كەم پىنىج جاران باسى كراوە [5]

ته كَنوْلوْژيا ي زمان بو كوردى: « ئاسنى سارد كوتان »

کراوهییی سهرچاوه (open-source)

نەرمەكالا يان بەرھەمى سەرچاوەكراوە بە شيۆەيەكى كراوە بۆ ھەمووان بەردەستە.

هەندیک له پرۆژهکان له سهر باسیک که پیشتر
 باسی کراوه ورد دهبنهوه به بی چارهسهری پراکتیکی
 ستیم دیتنهوه (stemming) لانی کهم پینج جاران باسی کراوه [5]

سەرچاوەي وينە: [5]*

تەكنۆلۆژياى زمان بۆ كوردى: « ئاسنى سارد كوتان »

کراوهییی سهرچاوه (open-source)

- هەندىنک لە پرۆژەكان لە سەر باسىنک كە پىشتر باسی کراوه وُرد دهبنهوه به بی چارهسهری پراکتیکی ستیّم دیتنهوه (stemming) لانی کهم **پیّنج** جاران باسی کراوه [5]
  - هەندىنک لە پرۆۋەكان بەزەحمەت لە پرۆۋەي گەورەدا بە كار بىن

سەرچاوەي وينە: [5]*

تەكنۆلۈرياى زمان بۇ كوردى: « ئاسنى سارد كوتان »

کراوهييي سهرچاوه (open-source)

- هەندێک له پڕۏڗۥکان له سەر باسێک که پێۺتر باسی کراوه ورد دهبنهوه به بی چارهسهری پراکتیکی ستيّم ديتنهوه (stemming) لاني كه م پيٽنج جاران باسي كراوه [5]
  - هەندینک له پرۆژهکان بەزەحمەت له پرۆژهى گەورەدا به کار بین فەرھەنگیکی گەورەی مۆرفۆلۆژی بۆ زمانی کوردی لە چوارچیوەی Alexina [7]

سەرچاوەي وينە: [5]*

ته کنولو ژیای زمان بو کوردی: « ئاسنی سارد کوتان »

کراوهییی سهرچاوه (open-source)

- هەندێک له پرۆژهکان له سەر باسێک که پێشتر باسی کراوه ورد دهبنهوه به بی چارهسهری پراکتیکی ستیّم دیتنهوه (stemming) لانی کهم پیّنج جاران باسی کراوه [5]
  - هەندىك لە پرۆژەكان بەزەحمەت لە پرۆژەي گەورەدا بە كار بىن فەرھەنگیکی گەورەی مۆرفۆلۆژی بۆ زمانی کوردی له چوارچیّوەی Alexina [7]
  - هەندىكىشيان بە شىيوەيەكى نامۇمەل بىلاو كراونەتەوە بۆ نموونە ئامێرى وەرگۆړانى دەقى (transliteration) [8]

ته کنولو ژیای زمان بو کوردی: « ئاسنی سارد کوتان »

کراوهییی سهرچاوه (open-source)

- هەندێک له پرۆژهکان له سەر باسێک که پێشتر باسی کراوه ورد دهبنهوه به بی چارهسهری پراکتیکی ستیّم دیتنهوه (stemming) لانی کهم پیّنج جاران باسی کراوه [5]
  - هەندىك لە پرۆژەكان بەزەحمەت لە پرۆژەي گەورەدا بە كار بىن فەرھەنگیکی گەورەی مۆرفۆلۆژی بۆ زمانی کوردی له چوارچیّوەی Alexina [7]
  - هەندىكىشيان بە شىيوەيەكى نامۇمەل بىلاو كراونەتەوە بۆ نموونە ئامێرى وەرگۆړانى دەقى (transliteration) [8]

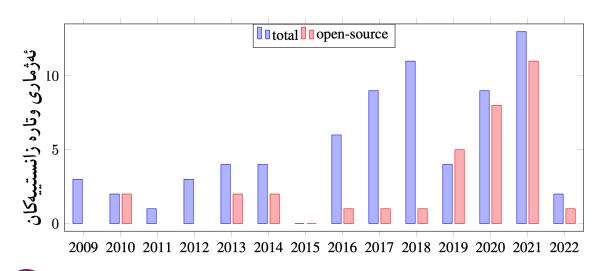
تەكنۆلۈژياى زمان بۇ كوردى: « ئاسنى سارد كوتان »

کراوه ییی سهرچاوه (open-source)

- هەندیک له پرۆژهکان له سهر باسیک که پیشتر
   باسی کراوه ورد دهبنهوه به بی چارهسهری پراکتیکی
   ستیم دیتنهوه (stemming) لانی کهم پینج جاران باسی کراوه [5]
  - هەندىنک لە پرۆژەكان بەزەحمەت لە پرۆژەى گەورەدا بە كار بىن فەرھەنگىنكى گەورەى مۆرفۆلۆژى بۆ زمانى كوردى لە چوارچىيوەى Alexina [7]
  - هەندىكىشىان بە شىرەيەكى نامىرمەل بالاو كراونەتەو،
     بۆ نموونە ئامىرى وەرگۆرانى دەقى (transliteration) [8]
    - کهوا، زمانی کوردی هیشتا ههر ههژاره!

سەرچاوەي وينە: [5]*

• هەندىك پرۆژەي زۆر باش وەك

- هەندێک پړوٚژهی زوٚر باش وهک
- ویکیفهرههنگ: https://ku.wiktionary.org

- هەندىك پرۆژەي زۆر باش وەك
- ویکیفهرههنگ: https://ku.wiktionary.org
- https://ckb.wikipedia.org : ویکیپیدیای کوردی

- هەندىك پرۆژەي زۆر باش وەك
- و کیفهرههنگ: https://ku.wiktionary.org
- ویکیپیدیای کوردی: https://ckb.wikipedia.org
  - قەژىنبوكس /https://books.vejin.net و قَهْ تِنلُنَّكُس /https://lex.vejin.net

- ههندیک پروژهی زور باش وهک
- ویکیفهرههنگ: https://ku.wiktionary.org
- e ویکیپیدیای کوردی: https://ckb.wikipedia.org
  - قەژىنبوكس /https://books.vejin.net و قەژىنلىكس /https://lex.vejin.net
  - الميري پروسهس كردنى زمانى كوردى (KLPT) https://github.com/sinaahmadi/klpt

Ensîklopediya azad

- ههندیک پروژهی زور باش وهک
- ویکیفه رهه نگ: https://ku.wiktionary.org
- ویکیپیدیای کوردی: https://ckb.wikipedia.org
  - https://books.vejin.net/ وقه ژینبوکس و قه ژبنلنکس https://lex.vejin.net/
  - الميري پروسهس كردني زماني كوردي (KLPT) https://github.com/sinaahmadi/klpt

• گرینگایهتیی کوردی له چاو گووگڵ، ئامازۆن، فهیسبۆک و ئهپڵ (گافه)دا

WîkîPEDIYA Ensîklopediya azad

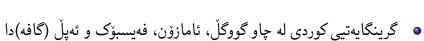

Wîkîferheng

Ferhenga azad

https://sinaahmadi.github.io

- هەندىك پرۆژەي زۆر باش وەك
- ویکیفه رهه نگ: https://ku.wiktionary.org
- ویکیپیدیای کوردی: https://ckb.wikipedia.org
  - https://books.vejin.net/ وقه ژینبوکس و قه ژبنلنکس https://lex.vejin.net/
  - الميري پروسهس كردنى زمانى كوردى (KLPT) https://github.com/sinaahmadi/klpt

کوردی له سهر وهرگیږی گووگل

(https://translate.google.com/)

NLP Seces

Ferhenga azad

فورهاونگا فازان

- هەندىنىك پرۆژەي زۆر باش وەك
- ویکیفه رهه نگ: https://ku.wiktionary.org
- ویکیپیدیای کوردی: https://ckb.wikipedia.org
  - https://books.vejin.net/ قەژىنبوكس و قەژىنلىكىس https://lex.vejin.net/
  - الميري پروّسهس كردنى زمانى كوردى (KLPT) https://github.com/sinaahmadi/klpt

WîkîPEDIYA Ensîklopediya azad گرینگایهتیی کوردی له چاو گووگڵ، ئامازۆن، فهیسبۆک و ئەپڵ (گافه)دا

کوردی له سهر وهرگیږی گووگل

(https://translate.google.com/)

• کوردی له سهر وهرگیٚڕی مایکروٚسوٚفت (https://www.bing.com/translator)

(noops.,, www.bing.com

Ferhenga azad

• ئامىرىكى بنەرەتى بەلام دەكرى بەئاسانى درىۋە بدرىتى

- ئامېرېكى بنەرەتى بەلام دەكرى بەئاسانى درېژە بدرېتى
  - ئامانجی سهرهکیی پرؤسهس کردنی زمانی
     کوردی به ههموو بنزاراوهکان و ئهلفوبییهکانییهتی

- ئامێرێکی بنەرەتی بەلام دەکرێ بەئاسانی درێژه بدرێتێ
  - ئامانجی سەرەكیی پرۆسەس كردنی زمانی
     كوردی به هەموو بنزاراوەكان و ئەلفوبێيەكانىيەتى
    - هیچ کتیبخانهیه کی دهره کی تیدا به کارنه هینراوه

- ئامێرێکی بنەرەتی بەلام دەکرێ بەئاسانی درێژه بدرێتێ
  - ئامانجى سەرەكيى پرۆسەس كردنى زمانى
     كوردى بە ھەموو بنزاراوەكان و ئەلفوبييەكانىيەتى
    - هیچ کتیبخانه یه کی ده ره کی تییدا به کارنه هینراوه
- ئیلهام له کارایی ئامرازه پهیوهندیدارهکان وهرگیراوه وهک NLTK و spaCy

- ئامىرىكى بنەرەتى بەلام دەكرى بەئاسانى درىۋە بدرىتى
  - ئامانجی سەرەكیی پرۆسەس كردنی زمانی
     كوردی به هەموو بنزاراو،كان و ئەلفوبنيهكانىيەتى
    - میچ کتیبخانهیه کی دهره کی تیدا به کارنه هینراوه
- ئىلھام لەكارايى ئامرازە پەيوەندىدارەكان وەرگىراوە وەك NLTK و spaCy
  - كراوەيە!

- ئامێرێکی بنه رهتی به لام دهکرێ به ئاسانی درێژه بدرێتێ
  - ئامانجی سهرهکیی پرۆسەس کردنی زمانی کوردی به ههموو بنزاراوهکان و ئەلفوبییهکانییهتی
    - هیچ کتیبخانهیه کی دهره کی تییدا به کارنه هینزاوه
      - کراوهیه!

https://github.com/sinaahmadi/klpt

• بۆ ئىستا بۆ كورمانجى و سۆرانى ئەم ئەركانە جىنبەجىي دەكا:

- بۆ ئىستا بۆ كورمانجى و سۆرانى ئەم ئەركانە جىبەجى دەكا:
  - پێشپرۆسەس كردنى دەق:
- "راسته له وولاتي ٢٣ ههمدا" 👄 "راسته له ولاتي 23ههمدا"

- بۆ ئىستا بۆ كورمانجى و سۆرانى ئەم ئەركانە جىبەجى دەكا:
  - پێشپرۆسەس كردنى دەق:
- "راسته له وولاتي ٢٣ ههمدا" 👄 "راسته له ولاتي 23ههمدا"

- بۆ ئىيْستا بۆ كورمانجى و سۆرانى ئەم ئەركانە جىيبەجى دەكا:
- پێشپرۆسەس كردنى دەق:
- "راسته له وولاتي ٢٣همدا" $\Rightarrow$ "راسته له ولاتي 23همدا"
- واست کردنهوهی ههلهی رینووس:
   "سوتاندبووت" ⇒ ["ستاندبووت", "سووتاندبووت", "سووراندبووت"]

- بۆ ئىيْستا بۆ كورمانجى و سۆرانى ئەم ئەركانە جىيبەجى دەكا:
- پێشپرۆسەس كردنى دەق:
- "راسته له وولاتي ٢٣همدا" $\Rightarrow$ "راسته له ولاتي 23همدا"
- واست کردنهوهی ههلهی رینووس:
   "سوتاندبووت" ⇒ ["ستاندبووت", "سووتاندبووت", "سووراندبووت"]

- بۆ ئىستا بۆ كورمانجى و سۆرانى ئەم ئەركانە جىنبەجىي دەكا:
- پێشپرۆسەس كردنى دەق:
  "راستە لە ووڵتى ٢٣ھەمدا" $\Rightarrow$ "راستە لە وڵتى 23ھەمدا"
- راست کردنهوه ی هه له ی رینووس:
- "שפן וויים ישפּני" $\Rightarrow$ ["שׁדוֹנאפָפַי", "שפּנדוֹנאפָפַי"] ישפונאפָפַי"] ישדוינאפָפַי"]
  - وەرگۆرانى ئەلفوبىخ:
  - "rojhilata navîn" ⇒ "رۆژھلاتا ناڤين"

- بۆ ئىستا بۆ كورمانجى و سۆرانى ئەم ئەركانە جىنبەجىي دەكا:
- پێشپرۆسەس كردنى دەق:
  "راستە لە ووڵتى ٢٣ھەمدا" $\Rightarrow$ "راستە لە وڵتى 23ھەمدا"
- راست کردنهوه ی هه له ی رینووس:
- "שפן וויים ישפּני" $\Rightarrow$ ["שׁדוֹנאפָפַי", "שפּנדוֹנאפָפַי"] ישפונאפָפַי"] ישדוינאפָפַי"]
  - وەرگۆرانى ئەلفوبىخ:
  - "rojhilata navîn" ⇒ "رۆژھلاتا ناڤين"

- بۆ ئىستا بۆ كورمانجى و سۆرانى ئەم ئەركانە جىبەجى دەكا:
- پێشپرۆسەس كردنى دەق:
   "راستە لە وولاتى ٢٣هەمدا" ⇒ "راستە لە ولاتى 23هەمدا"
- ۳ راسته له وولانی ۱۱ههمدا ۴ شراسته له ولانی د∠ههمدا • راست کردنهوهی هه لهی رینووس:
- ت توديمون هيمندي وييمووس. "سوتاندبووت" ⇒ ["ستاندبووت", "سووتاندبووت", "سووړاندبووت"]
  - وەرگۆرانى ئەلفوبىخ:
  - "rojhilata navîn" ⇒ "رۆژھلاتا ناڤين"
    - دۆزىنەوەى ستێم:
       "دى" ⇒ "دى"

- بۆ ئىستا بۆ كورمانجى و سۆرانى ئەم ئەركانە جىبەجى دەكا:
- پێشپرۆسەس كردنى دەق:
   "راستە لە وولاتى ٢٣هەمدا" ⇒ "راستە لە ولاتى 23هەمدا"
- ۳ راسته له وولانی ۱۱ههمدا ۴ شراسته له ولانی د∠ههمدا • راست کردنهوهی هه لهی رینووس:
- ت توديمون هيمندي وييمووس. "سوتاندبووت" ⇒ ["ستاندبووت", "سووتاندبووت", "سووړاندبووت"]
  - وەرگۆرانى ئەلفوبىخ:
  - "rojhilata navîn" ⇒ "رۆژھلاتا ناڤين"
    - دۆزىنەوەى ستێم:
       "دى" ⇒ "دى"

- بۆ ئىستا بۆ كورمانجى و سۆرانى ئەم ئەركانە جىبەجى دەكا:
- پێشپرۆسەس كردنى دەق:
   "راستە لە وولاتى ٢٣هەمدا" ⇒ "راستە لە ولاتى 23هەمدا"
- راست کردنهوهی هه لهی رینووس:
- "سوتاندبووت" ← ["ستاندبووت", "سووتاندبووت", "سووراندبووت"]
  - وەرگۆرانى ئەلفوبى:
  - "rojhilata navîn" ⇒ "رۆژھلاتا ناڤين"
    - دۆزىنەوەى ستىم:
    - "ديتبامن" ់ "دى"
    - دۆزىنەوەى لێما:
       "دىتبامن" ⇒ "دىتن"

- بۆ ئىستا بۆ كورمانجى و سۆرانى ئەم ئەركانە جىبەجى دەكا:
- پێشپرۆسەس كردنى دەق:
   "راستە لە وولاتى ٢٣هەمدا" ⇒ "راستە لە ولاتى 23هەمدا"
- راست کردنهوهی هه لهی رینووس:
- "سوتاندبووت" ← ["ستاندبووت", "سووتاندبووت", "سووراندبووت"]
  - وەرگۆرانى ئەلفوبى:
  - "rojhilata navîn" ⇒ "رۆژھلاتا ناڤين"
    - دۆزىنەوەى ستىم:
    - "ديتبامن" ់ "دى"
    - دۆزىنەوەى لێما:
       "دىتبامن" ⇒ "دىتن"

- بۆ ئىستا بۆ كورمانجى و سۆرانى ئەم ئەركانە جىبەجى دەكا:
- "راسته له وولاتي ٢٣همدا" $\Rightarrow$ "راسته له ولاتي 23هممدا"
- راست کردنهوهی هه لهی رینووس:
   "سوتاندبووت" ⇒ ["ستاندبووت", "سووراندبووت"]
  - وەرگۆرانى ئەلفوبى:
     "rojhilata navîn" ⇒ "رۆژھلاتا ناڤىن."
    - دۆزىنەوەى ستێم:
      - "ديتبامن" ់ "دى"
      - دۆزىنەوەى لێما:
         "دىتبامن" ⇒ "دىتن"
  - ئانالىزى مۆرفۆلۆژى:
  - "ديتبامن" ← 'suffixes': 'ديت', :'base': ['verb'], 'pos': ('بامن'

- بۆ ئىستا بۆ كورمانجى و سۆرانى ئەم ئەركانە جىبەجى دەكا:
- "راسته له وولاتي ٢٣ ههمدا" ← "راسته له ولاتي 23ههمدا"
- راست کردنهوهی هه لهی رینووس:
   "سوتاندبووت" ⇒ ["ستاندبووت", "سووتاندبووت", "سووراندبووت"]
  - وەرگۆرانى ئەلفوبىخ:
  - "rojhilata navîn" ⇒ "رۆژھلاتا ناڤين"
    - دۆزىنەوەى ستىم:
    - "ديتبامن" ់ "دى"
    - دۆزىنەوەى لێما:
       "دىتن" ⇒ "دىتن"
      - ئانالىزى مۆرفۆلۆژى:
  - "ديتبامن" ← 'suffixes': ['verb'], 'pos': (بامن' 'suffixes': 'ديتامن" /

- بۆ ئێستا بۆ كورمانجى و سۆرانى ئەم ئەركانە جێبەجێ دەكا:
- يێشيرؤسەس كردنى دەق:
- "راسته له وولاتي ٢٣ ههمدا" ← "راسته له ولاتي 23ههمدا"
- راست کردنهوهی ههلهی رینووس: "سوتاندبووت" ← ["ستاندبووت", "سووتاندبووت", "سووراندبووت"]
  - وەرگۆرانى ئەلفوبى: "rojhilata navîn" ⇒ "رۆژھلاتا ناڤىن"
    - دۆزىنەوەي ستێم:
    - "ديتبامن"

      "ديتبامن "

      "ديتبامن "
    - دۆزىنەوەي لىما: "ديتبامن" ⇒ "ديتن"
  - ئانالىزى مۆرفۆلۆژى: "ديتبامن" ← 'suffixes': ['verb'], 'pos': ← 'بامن'
    - لٽکدانهو مي وشه:
    - "تُهُوانَ رَيْكُ كَهُوتَن" $\Rightarrow$ ["ئهُوان", "رَيْكُ كَهُوتَن"]

تەكنۆلۆژياي زمان بۆ كوردى: ئاميرى پرۆسەس كردنى زمانى كوردى

- بۆ ئێستا بۆ كورمانجى و سۆرانى ئەم ئەركانە جێبەجێ دەكا:
- يێشيرؤسەس كردنى دەق:
- "راسته له وولاتي ٢٣ ههمدا" ← "راسته له ولاتي 23ههمدا"
- راست کردنهوهی ههلهی رینووس: "سوتاندبووت" ← ["ستاندبووت", "سووتاندبووت", "سووراندبووت"]
  - وەرگۆرانى ئەلفوبى: "rojhilata navîn" ⇒ "رۆژھلاتا ناڤىن"
    - دۆزىنەوەي ستێم:
    - "ديتبامن"

      "ديتبامن "

      "ديتبامن "
    - دۆزىنەوەي لىما: "ديتبامن" ⇒ "ديتن"
  - ئانالىزى مۆرفۆلۆژى: "ديتبامن" ← 'suffixes': ['verb'], 'pos': ← 'بامن'
    - لٽکدانهو مي وشه:
    - "تُهُوانَ رَيْكُ كَهُوتَن" $\Rightarrow$ ["ئهُوان", "رَيْكُ كَهُوتَن"]

تەكنۆلۈژياى زمان بۆكوردى: چ بكرىٰ؟

Tools

part-of-speech tagging

chunking

syntactic analysis

named-entity recognition

semantic parsing

word-sense disambuation

co-reference resolution

topic segmentation

Resources

annotated lexical databases

electronic multilingual lexicons

syntactic treebanks

semantically annotated corpora

multilingual aligned corpora

multidialect WordNet

semantic resources, particularly Framenet and Verbnet

speech corpus

Applications

machine translation

sentiment analysis

natural language generation

text summarization

dialogue system

automated speech recognition

information retrieval

hate speech and fake news detection

イミト (日) (日)

• پړوژهکان به شێوه په کې کراوه بلاو بکردرێنهوه

- پڕۆژەكان بە شێوەيەكى كراوە بڵاو بكردرێنەوە
- بروامان به کاری بهکومه ل بی نهک تهنیا تاقه کهسی

- پړۆژەكان بە شێوەيەكى كراوە بڵاو بكردرێنەوە
- بروامان به کاری بهکومه ل بن نهک تهنیا تاقه کهسی
- هاندانی خویندکاران و لیکولینهران بو په چاو گرتنی ئهم بواری تویژینهوهیه

خولى زمانهوانيي كۆمپيوتەرى: /https://sinaahmadi.github.io/KurdishCL

- پړۆژەكان بە شێوەيەكى كراوە بڵاو بكردرێنەوە
- بروامان به کاری بهکومه ل بن نهک تهنیا تاقه کهسی
- هاندانی خویندکاران و لیکولینهران بو په چاو گرتنی ئهم بواری تویژینهوهیه

خولى زمانهوانيي كۆمپيوتەرى: /https://sinaahmadi.github.io/KurdishCL

- پپۆۋەكان بە شيوەيەكى كراوە بلاو بكردرينەوه
- بروامان به کاری بهکومه ل بن نهک تهنیا تاقه کهسی
- هاندانی خویندکاران و لیککوّلیّنهران بوّ ره چاو گرتنی ئهم بواری تویّژینهوهیه خولی زمانهوانیی کوّمپیوتهری: /https://sinaahmadi.github.io/KurdishCL
  - بەرپرسايەتىي پسپۆرانەمان لە حاندى زمانەكەماندا ھەبى

- پپۆۋەكان بە شيوەيەكى كراوە بلاو بكردرينەوه
- بروامان به کاری بهکومه ل بن نهک تهنیا تاقه کهسی
- هاندانی خویّندکاران و لیّکوّلیّنهران بوّ ره چاو گرتنی ئهم بواری تویّژینهوهیه خولی زمانهوانیی کوّمپیوتهری: /https://sinaahmadi.github.io/KurdishCL
  - بەرپرسايەتىي پسپۆرانەمان لە حاندى زمانەكەماندا ھەبئ
  - ئەگەر زمانەوانى، فيرى زمانەوانىي كۆمپيوتەرى بە

- پرۆژەكان بە شێوەيەكى كراوە بڵاو بكردرێنەوە
- بروامان به كارى بەكۆمەل بنى نەك تەنيا تاقەكەسى
- هاندانی خویندکاران و لیکولینهران بو په چاو گرتنی ئهم بواری تویژینهوهیه خولى زمانهوانيى كۆمپيوتەرى: /https://sinaahmadi.github.io/KurdishCL
  - بەرپرسايەتىي پسپۆرانەمان لە حاندى زمانەكەماندا ھەبى

  - ئەگەر زمانەوانى، فىرى زمانەوانىي كۆمپيوتەرى بە ئەگەر كۆمپيوتەرزانى، فىرى پرۆسەس كردنى زمانى سروشتى بە

- پڕۆژەكان بە شێوەيەكى كراوە بڵاو بكردرێنەوە
- بروامان به کاری بهکومه ل بی نهک تهنیا تاقه کهسی
- هاندانی خویندکاران و لیککولینه ران بو ره چاو گرتنی ئهم بواری تویژینه و ه یه https://sinaahmadi.github.io/KurdishCL/
  - بەرپرسايەتىي پسپۆرانەمان لە حاندى زمانەكەماندا ھەبى
  - ئەگەر زمانەوانى، فىزى زمانەوانىي كۆمپيوتەرى بە
  - ئەگەر كۆمپيوتەرزانى، فَيْرى پرۆسەس كردنى زَمَانى سروشتى بە
  - ئەگەر ھىچيان نى، يارمەتى زمانەكە لە سەر تۆرەكۆمەلايەتىيەكان بە

- پرۆژەكان بە شێوەيەكى كراوە بلاو بكردرێنەوە
- بروامان به كارى بەكۆمەل بنى نەك تەنيا تاقەكەسى
- هاندانی خویندکاران و لیکولینهران بو په چاو گرتنی ئهم بواری تویژینهوهیه خولى زمانهوانيى كۆمپيوتەرى: /https://sinaahmadi.github.io/KurdishCL
  - بەرپرسايەتىي پسپۆرانەمان لە حاندى زمانەكەماندا ھەبى
  - ئەگەر زمانەوانى، فېرى زمانەوانىي كۆمپيوتەرى بە
  - ئەگەر كۆمپيوتەرزانى، فيرى پرۆسەس كردنى زمانى سروشتى بە
  - ئەگەر ھىچيان نى، يارمەتى زمانەكە لە سەر تۆرەكۆمەلايەتىيەكان بە
    - هەر كوردى نووسىنىش يارمەتىيەكى زۆرە بۆخۆى!

زيدەرەكان I

[1] How many languages are there in the world? https://www.ethnologue.com/guides/how-many-languages. Accessed: 2022-04-30

 Unsupervised cross-lingual representation learning. https://ruder.io/unsupervised-cross-lingual-learning. Accessed: 2022-07-30.

[3] David Crystal.

Language death.

Cambridge University Press, 2002.

[4] Sina Ahmadi.
 Building a corpus for the Zaza-Gorani language family.
 In Proceedings of the 7th Workshop on NLP for Similar Languages, Varieties and Dialects, pages 70-78, 2020.

[5] Sina Ahmadi.
 KLPT-Kurdish Language Processing Toolkit.
 In Proceedings of Second Workshop for NLP Open Source Software (NLP-OSS), pages 72–84, 2020.

ST Baban and S Husein.

Programmable grammar of the kurdish language.

LLC Research Report and Technical Notes, 1995.

[7] Géraldine Walther and Benoît Sagot.

Developing a large-scale lexicon for a less-resourced language: General methodology and preliminary experiments on sorani kurdish.

In Proceedings of the 7th SaLTMiL Workshop on Creation and use of basic lexical resources for less-resourced languages (LREC 2010 Workshop), 2010.

[8] Sina Ahmadi.

A rule-based kurdish text transliteration system.

ACM Transactions on Asian and Low-Resource Language Information Processing (TALLIP), 18(2):1–8, 2019.

[9] Sina Ahmadi.

On the Current State of Kurdish Language Processing.

Proceedings of the 5th International Conference on Kurdish Linguistics (ICKL-5) Conference, 2021.

[10] Ashish Vaswani, Noam Shazeer, Niki Parmar, Jakob Uszkoreit, Llion Jones, Aidan N Gomez, Łukasz Kaiser, and Illia Polosukhin.

Attention is all you need.

Advances in neural information processing systems, 30, 2017.

[11] Sepp Hochreiter and Jürgen Schmidhuber.

Long short-term memory.

NLP Veural computation, 9(8):1735–1780, 1997.

ژيدهرهکان III

[12] Alan M Turing.

Computing machinery and intelligence.

In Parsing the turing test, pages 23–65. Springer, 2009.

[13] John R Pierce and John B Carroll.

Language and machines: Computers in translation and linguistics, 1966.

[14] Noam Chomsky.

Syntactic structures.

In Syntactic Structures. De Gruyter Mouton, 2009.

[15] Karen Sparck Jones.

Natural language processing: a historical review.

Current issues in computational linguistics: in honour of Don Walker, pages 3–16, 1994.

[16] George Yule.

The study of language.

Cambridge university press, 2020.

[17] Derek Bickerton.

Adam's tongue: how humans made language, how language made humans.

NLP Macmillan, 2009.

ژيدهرهکان IV

- [18] Noam Chomsky. Of minds and language. Biolinguistics, 1:009-027, 2007.
- [19] Ralph W Fasold and Jeff Connor-Linton. An introduction to language and linguistics. Cambridge university press, 2014.

